
Goli otok po sedemdesetih letih

Ur. Manca Erzetič

Inštitut Nove revije, Ljubljana, 2021,
25 €

Ocena: +++++

Prebral: Bernard Nežmah

Zbornik, v katerem devet avtorjev (B. Jezernik, R. Podberšič, D. Komel et al.) iz zgodovinske, filozofske, sociološke, antropološke in izkustvene perspektive proučuje mesto osrednjega koncentracijskega taborišča v formiranju jugoslovanske partijske vladavine.

Kaj se je dogajalo na zloglasnem kraju, so že popisali taboriščniki v spominih in historiografi v zgodovinskih pregledih. Tukajšnja tema meri na tiste, ki so ostali na svobodi. Kako je torej pojem Goli otok, o katerem se je samo šepetalo, učinkoval na razmišljanje slehernikov in izbiro njihovega življenja? Kako in kako dolgo je strah obvladoval tiste, ki niti niso bili zaprti? Kako je koncept jugoslovanske poti v socializem z imenom samoupravljanje Tito vpeljal prav na Golem otoku? Kako sta Informbiro in Goli otok spremenila vladajoči politični in medijski diskurz? Časniki niso več navajali neposrednih izjav političnih voditeljev, ampak besede Franck in Jožetov, ki so na tovarniških mitingih napadali poteze sovjetske vlade in njenih podpornic. To, kar so včeraj razglašali Kardelj, Ranković in tovarišija, so danes vzklikale množice. Premestitev je dosegla, da se Stalinu po robu ni postavil Tito, ampak tovarniški delavci, ki so polemizirali z vsebinami moskovskih časnikov. Medtem ko je kult Stalina počasi bleedel, je v Jugoslaviji fanatično rastel kult Tita, ki se mu je uspelo razširiti tudi na zahod, kjer je utelešal lik Davida v boju zoper Goljata. Cena je bila strahotna: v člankih o rudarskih in drugih rekordih je zavladala kolektivna norost jugoslovanske samohvale, ki se je oprijemala sama sebe, brez referenc na primerljive dogodke iz drugih držav. Po drugi strani pa je pomenila prihod nemosti, ki je odpravila koncept javnosti, saj so spontane množice vzklikale parole voditeljev. Oblast in ljudstvo sta postala eno; kdor je izrekel pomislek, je postal sovražnik ljudstva.